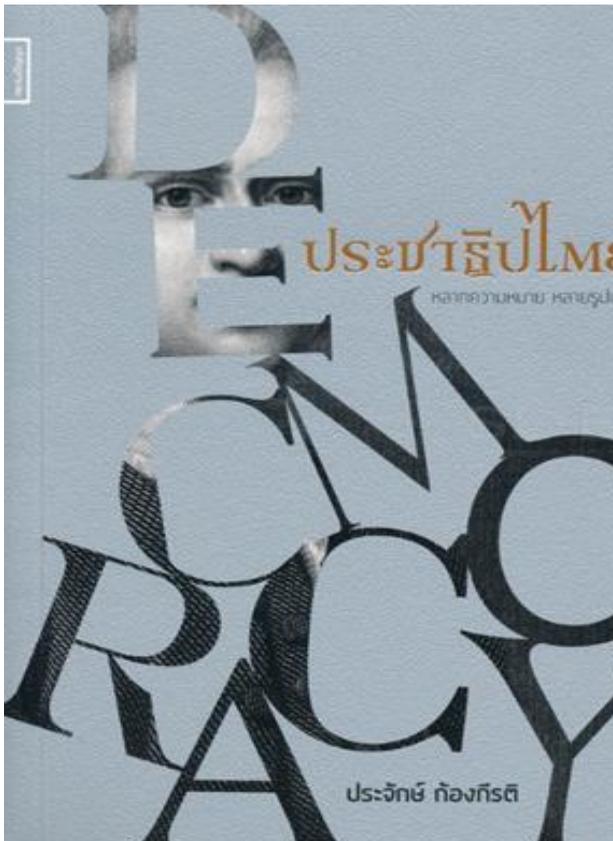

บทความที่ : **21**

Article :

บทความปริทรรศน์หนังสือ:

Book Review:

“ประชาธิปไตย: หลากความหมาย หลายรูปแบบ”

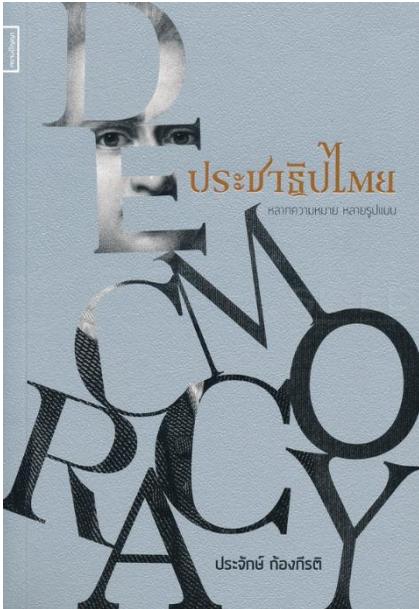
“Democracy: Meanings and Forms”

[Received: January 19, 2021; Revised: March 12, 2021; Accepted: March 22, 2021]

กิตติศักดิ์ เจิมสิทธิประเสริฐ*

Kittisak Jermsittiparsert*

*ศาสตราจารย์สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ โรงเรียนธุรกิจฮวงโห มหาวิทยาลัยเศรษฐกิจศาสตร์และนิติศาสตร์แห่งเหอหนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน [Professor of Public Administration, Huanghe Business School, Henan University of Economic and Law, People's Republic of China] และ ศาสตราจารย์วิจัยวุฒิคุณ คณะสังคมและรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมุฮัมหมัดดิยาห์ ซินเจ ประเทศอินโดนีเซีย [Adjunct Research Professor, Faculty of Social and Political Sciences, Universitas Muhammadiyah Sinjai, Indonesia]; E-mail: k.jermsittiparsert@gmail.com

บทนำ

“ประชาธิปไตย: หลากความหมาย หลายรูปแบบ” เป็นหนังสือฉบับกระเป๋า ขนาด 200 หน้า เขียนขึ้นโดยรองศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ ก้องกีรติ รองคณบดีฝ่ายวิจัยและบริการวิชาการ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านประชาธิปไตย และประวัติศาสตร์การเมืองไทย จัดพิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี 2561 และครั้งที่ 2 เมื่อปี 2562 โดย สำนักพิมพ์สยาม ในเครือ บริษัทสำนักพิมพ์สยามปริทัศน์ จำกัด ภายใต้เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ 978-616-486-016-2

“และแล้วความเคลื่อนไหวก็ปรากฏ: การเมืองวัฒนธรรมของนักศึกษาและปัญญาชนก่อน 14 ตุลา” (ปรับปรุงจากวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ก่อนจะถึง 14 ตุลา: ความเคลื่อนไหวทางการเมืองวัฒนธรรมของนักศึกษาและปัญญาชนภายใต้ระบอบเผด็จ

การทหาร (พ.ศ.2506-2516)” หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ประวัติศาสตร์) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และได้รับรางวัล TTF Award สาขาสังคมศาสตร์ จากมูลนิธิ โตโยต้าแห่งประเทศไทย ประจำปี 2548) “การเมืองวัฒนธรรมไทย: ว่าด้วยความทรงจำ/วาทกรรม/อำนาจ” (2558) และ “ประชาธิปไตยในยุคเปลี่ยนแปลง” (2558) คือ ผลงานก่อนหน้านั้นของ ประจักษ์ ก้องกีรติ ที่ถูกตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์เดียวกันชื่อ “ฟ้าเดียวกัน”

ว่าด้วย “ประชาธิปไตย: หลากความหมาย หลายรูปแบบ”

ผู้เขียนเริ่มต้น “คำนำผู้เขียน” ด้วยวิธีการที่พบเห็นได้บ่อยครั้ง ในหนังสือทาง สังคมศาสตร์ซึ่งพยายามจะอธิบายเกี่ยวกับ “คำสำคัญ” นิยาม ประวัติความเป็นมา และองค์พหุต่างๆ ของมัน ว่า “แพร่หลาย... ถูกหยิบยกมาถกเถียงและนิยามอย่าง หลากหลาย... ถูกเข้าใจ พลิกแพลง ดัดแปลง ต่อเติมเสริมความหมายจนแตกต่างกันไป สำหรับบุคคลและกลุ่มทางสังคม เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเนิ่นนานนับแต่สมัยอดีต และยังดำรงสืบเนื่องมาถึงปัจจุบัน ที่สำคัญ ไม่ได้เกิดขึ้นในสังคมไทยเท่านั้น หากเกิดขึ้น ทั่วทุกมุมโลก โดยเฉพาะในปัจจุบันที่นักคิดนักวิชาการหลายท่าน เรียกขานกันว่าเป็น ยุคสมัยแห่ง “วิกฤติ [ในกรณีนี้ คือ “ประชาธิปไตย”]”

เป็นเหตุให้ผู้เขียน “มุ่งหมายที่จะศึกษาเจาะลึกถึงความหลากหลายของ ความหมาย รวมทั้งรูปแบบของประชาธิปไตยที่ดำรงอยู่ในสังคมต่างๆ ตั้งแต่อดีตถึง ปัจจุบัน” เท่าแต่เขา “มิได้ต้องการให้หนังสือเล่มนี้มีลักษณะเป็นสารานุกรม... จึงไม่ได้ รวบรวมนิยามประชาธิปไตยทุกคำมาบรรจุไว้ แต่คัดสรรคำสำคัญที่มีการใช้อย่าง แพร่หลาย และมีอิทธิพลต่อความคิดของผู้คน ส่งผลกระทบต่อการกำหนดนโยบายและ การออกแบบสถาบันทางการเมือง และถูกหยิบยกมาใช้ในการต่อสู้ทางการเมืองอย่างมี นัยสำคัญ” เท่านั้น

องค์ประกอบของหนังสือฉบับกระเปาะนี้ หากพิจารณาจาก “สารบัญ” เมื่อตัด “คำนำสำนักพิมพ์”, “คำนำผู้เขียน” และ “กิตติกรรมประกาศ” ออกไปเสียแล้ว ก็คงจะเหลือเพียง 2-3 ส่วน เท่านั้น ได้แก่

1) “การเมืองและความหลากหลายของค่านิยมประชาธิปไตย” ซึ่งเป็นบทเกริ่นอย่างเป็นทางการของผู้เขียน เพื่อจะบอกว่า “ค่านิยมประชาธิปไตยไม่เคยมีหนึ่งเดียว หากมีเป็นร้อยเป็นพัน” ทั้งที่เป็น “เรื่องปรกติธรรมดาทางวิชาการ” และเป็น “กิจกรรมทางการเมืองชนิดหนึ่ง” ตามภาษาของผู้เขียน รวมถึง “[ความ] ผันแปรไปตามกาลเวลาและสถานที่” ตลอดจน “ถูกแปล [จากภาษาอังกฤษ] ไปสู่ภาษาอื่น และถูกทำให้มีความหมายที่เฉพาะเจาะจง ผันแปรไปตามบริบทของประเทศนั้น กระทั่งอาจมีความหมายที่ไม่ตรงกับในภาษาดั้งเดิม” ซึ่งตามความเห็นของผู้เขียน แน่แน่นอนว่าความคลาดเคลื่อนดังกล่าวก็เกิดขึ้นกับการแปล “Democracy” มาเป็น “ประชาธิปไตย” ในกรณีของไทยด้วย

ปัญหาอันเกิดจากการแปลประชาธิปไตย (Democracy in translation) หรือการทำให้ประชาธิปไตยเป็นท้องถิ่น (Localization of democracy) ที่ ประจักษ์ ก้องกีรติ ชี้ไว้ตั้งแต่ต้นนี้ จึงมีนัยยะที่ควรแก่การพิจารณา โดยเฉพาะ แก่ผู้เขียนหนังสือ/บทความเกี่ยวกับประชาธิปไตย ตลอดจนคำสำคัญอื่นๆ แม้แต่ผู้อ่านมันด้อยก็ตาม หลังจากนั้น ว่าในเงื่อนไขของการนำเข้ของค้ความรู้จากต่างประเทศเสียเป็นส่วนใหญ่นี้ เราจักสามารถทำความเข้าใจสาระัตถะของคำสำคัญนั้นๆ ผ่านคำแปลภาษาไทยซึ่งเกิดขึ้นจากการผสมคำ (สมาส-สนธิ) ภาษาบาลีและสันสกฤต ได้อย่างถูกต้องจริงๆ หรือไม่

2) “ประชาธิปไตยที่มีคำคุณศัพท์” (Democracy with adjectives) บทเชื่อมเพื่อชี้ให้เห็นว่า “วิธีการวิเคราะห์ [ด้วยการสร้างคำขยายนำหน้าหรือต่อท้ายคำว่า ประชาธิปไตย] เช่นนี้ เป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้เราเข้าใจปรากฏการณ์ความผันแปร และ

กลายเป็นพันธู์ของประชาธิปไตย... แบบเฉพาะที่มีคุณลักษณะบางอย่างเป็นของตัวเอง ซึ่งแตกต่างออกไปจากต้นแบบประชาธิปไตยแบบเสรีนิยม” ก่อนที่จะนำเสนอบรรดาประชาธิปไตยที่มีคำคุณศัพท์ ซึ่งประมวลและตัดแปลงกรอบการจัดแบ่งประเภท จากผลงานชิ้นสำคัญของ Steven Levitsky ศาสตราจารย์สาขารัฐศาสตร์ชาวอเมริกัน แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด John Keane ศาสตราจารย์สาขาการเมืองชาวออสเตรเลีย แห่งมหาวิทยาลัยซิดนีย์ และ Paul Brooker อดีตผู้ช่วยศาสตราจารย์สาขาการเมือง แห่งมหาวิทยาลัยวิกตอเรียแห่งเวลลิงตัน เรียงตามลำดับตัวอักษรของคำในภาษาอังกฤษ

49 คือจำนวนของประชาธิปไตยที่มีคำคุณศัพท์ ซึ่งผู้เขียนเลือกมา อรรถาธิบายด้วยความยาว 2-4 หน้า/คำ เริ่มจาก “ประชาธิปไตยในโลกอาหรับ (Arab democracy/Arab spring)” สูดท้ายที่ “ประชาธิปไตยในโลกเสมือนจริง (Virtual democracy)” ต้องยอมรับว่า ในระหว่างนั้น นอกจากผู้เขียนจะพยายามยกตัวอย่าง และอธิบายเกี่ยวกับความหลากหลายของการเป็นสากล-ท้องถิ่น อย่าง “ประชาธิปไตยสากล (Cosmopolitan democracy)”, “ประชาธิปไตยแบบกรีก/เอเธนส์ (Greek/Athenian democracy)”, “ประชาธิปไตยที่ไม่ใช่แบบตะวันตก (Non-western democracy)”, “ประชาธิปไตยแบบเอเชีย (Asian-style democracy)” หรือแม้แต่ “ประชาธิปไตยแบบไทย (Thai-style democracy)” แล้ว เขายังเลือกหยิบ คำคุณศัพท์อื่นๆ ที่มาประกอบกับประชาธิปไตย เพื่อชี้ให้เห็นถึงความหมาย ความ เป็นมา และชี้แจงแสดงความเห็นไว้ตามสมควร ได้อย่างหลากหลายและน่าสนใจ

บทวิจารณ์

กล่าวอย่างตรงไปตรงมา หนังสือเล่มนี้มีลักษณะเป็นสารานุกรม สิ่งที่คุณเขียนกล่าวไว้แต่ต้นว่าไม่ได้ต้องการให้มันเป็น เท่าแต่เป็นสารานุกรมที่จัดทำขึ้นตามความต้องการของผู้เขียนเอง การเลือกสรรคำที่นำมากล่าวถึงจึงไม่ต้องให้ความสำคัญกับความครบถ้วนสมบูรณ์ แต่ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมตามความเห็นของเขาเอง

ทั้งนี้ ด้วยพื้นฐานทางการศึกษาและความเชี่ยวชาญ กล่าวคือประวัติศาสตร์การเมือง ทำให้ผู้เขียนสามารถสร้างความเข้าใจให้กับผู้อ่าน เกี่ยวกับนิยามและความเป็นมาของแต่ละคำได้เป็นอย่างดี ความไม่สมบูรณ์เล็กๆ น้อยๆ ที่พอจะพบได้ ก็เช่น “ประชาธิปไตยในโลกอาหรับ” ที่การลำดับความตั้งแต่คริสต์ทศวรรษที่ 1960 ถึงเหตุการณ์การเดินขบวนประท้วงต่อต้านรัฐบาล ปลายปี 2553 ที่เริ่มต้นในประเทศตูนิเซีย กระทั่งลุกลามไปทั่วทั้งภูมิภาค หลังจากนั้น อาจทำให้ผู้อ่านเข้าใจความเป็นมา เจือจาง และความคลี่คลายของสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง แต่ไม่อาจแน่ใจได้มากนักว่าจะสามารถตอบคำถามแรกสุด คือ อะไร (What) ? ได้หรือไม่

ท้ายที่สุดนี้ ในฐานะนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ ที่คงไม่อาจละเลยไม่สนใจต่อคำใหญ่ที่สุดคำหนึ่งของสาขาวิชา อย่างยิ่งในศตวรรษที่ผ่านมาได้ กระผมเห็นว่าอาจมีความคลาดเคลื่อนเล็กน้อยที่สำคัญ ซึ่งเกิดขึ้นซ้ำๆ บ่อยครั้ง เช่นเดียวกัน ไม่ใช่แค่ในประเทศไทย ผลงานของ ประจักษ์ ก้องกีรติ ขึ้นนี้ มีตำหนิที่ควรได้รับการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง ในสายตาของข้าพเจ้าอย่างน้อย 1 แห่ง ในหน้าที่ 17 ซึ่งกล่าวว่า “ทุกคนคงเคยได้ยินคำนิยามยอดนิยมทั้งหลายเกี่ยวกับประชาธิปไตยที่แพร่หลายอยู่ในสังคม อาทิ ของอดีตประธานาธิบดีสหรัฐฯ อับราฮัม ลินคอล์น ที่บอกว่า ประชาธิปไตยคือ “การปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน”

ครั้งแรกของข้อความดังกล่าวนั้นถูกต้อง ที่ว่าทุกคนคงเคยได้ยินคำนิยามยอดนิยมดังกล่าว เท่าแต่เมื่อตรวจสอบต้นฉบับสุนทรพจน์ ในพิธีไว้อาลัยแด่ทหารที่เสียชีวิต

ระหว่างสงครามกลางเมือง ณ สุสานวีรชนแห่งชาติ ชายเมืองเก็ทที่สเบอร์ก เมื่อปี 2406 ความยาว 10 ประโยค ของ อับราฮัม ลินคอล์น (Urofsky, 1994: 163) อันเป็นที่มาของครึ่งหลังของข้อความข้างต้น กลับไม่ปรากฏว่าอดีตประธานาธิบดีสหรัฐฯ ท่านนี้ กล่าวคำว่า “Democracy” แม้เพียงครั้งเดียว

“การปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน” อาจเป็นจุดเริ่มต้นที่เป็นประโยชน์ในการทำความเข้าใจคุณธรรมของระบอบการปกครองนี้ เช่นที่ Andrew Heywood (2000: 125) นักเขียนชาวอังกฤษ กล่าวไว้ใน “Key Concepts in Politics” หนึ่งในหนังสือชุด “Palgrave Key Concepts” แต่ด้วยหลักฐานเท่าที่มียังไม่อาจนำไปสู่ข้อสรุปที่ชัดเจน และเหมาะสมที่จะนำมาเผยแพร่ให้ชนรุ่นหลังเข้าใจไปว่า “อับราฮัม ลินคอล์น กล่าวว่าประชาธิปไตย “คือ” 3 ส่วนหลักนี้”

เอกสารอ้างอิง

ประจักษ์ ก้องกีรติ. (2562). **ประชาธิปไตย: หลากความหมาย หลายรูปแบบ.**

พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สยามปริทัศน์.

Heywood, A. (2000). **Key Concepts in Politics.** Hampshire: Palgrave Macmillan.

Urofsky, M. (ed.). (1994). **Basic Readings in U.S. Democracy.** Washington D.C.: United States Information Agency.

Translated Thai References

Kongkirati, P. (2019). **Democracy: Meanings and Forms.** 2nd ed. Bangkok: Siamparitut.